

Стратегия за развитие на градинарството в България

Съдържание

---

1. Цели на разработката
2. Силни и слаби страни на българското градинарство
3. Мерки за отстраняване на слабите страни
4. Финансово обезпечаване
5. Обща икономическа политика, хармонизация на законодателството

I. Цели на разработката

Мото

Градинарството е печелившият бизнес на България!

Цел

Настоящата разработка има за цел да формулира средносрочна и дългосрочна ориентация на българското градинарство в условията на международна конкуренция, както и да изготви рамка от действия за стратегическо средносрочно и дългосрочно насърчаване и развитие на градинарството в България.

Аспекти

- Статистически данни за българското градинарство, площи, добиви, видове, сортове, райони, цени и доходи, потребности по отношение на пазарно производство, оценка на годните за пазара количества.
- Тенденции в развитието на овощарството, зеленчукопроизводството, производството на цветя, декоративни, ароматни и медицински култури.
- Описание на външната търговия с пресни и преработени продукти, важни търговски партньори, цени, особености на външната търговия с ЕС, междуна-родна конкурентоспособност и логистика.
- Инфраструктури за пазарна реализация, пласментни канали,

- потребителско търсене, потребности на преработвателните предприятия.
- Търсене на пресни и преработени плодове, зеленчуци, цветя, декоративни, ароматни и медицински култури.
  - Държавно законодателство и начините му на действие.
  - Насърчителни институции и предлаганите от тях възможности.
  - Обобщение на досегашните насърчителни мероприятия и на техния успех.
  - Хипотези и твърдения по отношение на тенденциите на международните пазари и на конкурентните на България страни от региона.
  - Препоръки за бъдеща ориентация на градинарството (сфери на превъзходство).
  - Мерки за подобрене на производството, преработката и пазарната реализация.
  - Препоръки към участниците в градинарството.
  - Представяне на разработката, широка дискусия на предложението, включително форум в ИНТЕРНЕТ.

Кой се нуждае от тази разработка?

Резултатите са предназначени за политически и частни носители на решения за ориентиране на инвестициите и насърчителните мероприятия към актуалното и бъдещо (средносрочно и дългосрочно) развитие и изисквания на пазара.

Какво ще се прави с резултатите?

Министерството на земеделието и горите ще разисква резултатите с представителите на градинарството в множество дискуссионни кръгове. Бъдещото комерсиал-но градинарство трябва да постигне в избрани области (сфери на превъзходство) конкурентоспособно ниво в международно отношение и да снабдява както мест-ния пазар, така и пазарите от и извън ЕС с пресни, обработени и преработени продукти. Мерките от стратегията ще бъдат приспособени към тази ориентация и при необходимост ще се идентифицират допълнителни мерки. Всички те заедно образуват рамка от действия за средносрочно и дългосрочно насърчаване на градинарството.

Работни групи

Членовете на работните групи са представители на частни производители, техни съюзи и сдружения, научни институти, Министерство на земеделието и горите, водещи специалисти в областта и др. Разработката се консултира в рамките на българо-германското техническо сътрудничество, осъществявано от ГТЦ по проект "Изграждане на структури за пазарна реализация на плодове и зеленчуци".

II. Силни и слаби страни на българското градинарство

2.1. Общи силни и слаби страни

Силни страни

- Благоприятни почвено-климатични условия за отглеждане на всички култури, характерни за климатичната зона на България.
- Богат опит и традиции при отглеждането на култури и при производството на посадъчен и посевен материал.
- Наличие на богат специфичен генофонд от местни и интродуцирани култури и сортове.
- Инвестиционни възможности на САПАРД и ДФЗ и възможност за българските производители да ползват средства от Европейския фонд за гарантиране и ориентиране на земеделието след 2007 г.
- Възможност за компенсационни плащания за екологично производство по мярката на САПАРД за развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда.
- Добър потенциал за реализация на външните пазари.
- Райониране на културите в страната.
- Научен и кадрови потенциал.
- Консултантски ресурс.
- Наличие на стандарти за качество и контрол за съответствие на качеството на пресни плодове и зеленчуци съгласно регламентите на ЕС.
- Акредитиран е национален сертифициращ орган.
- Законовата рамка е хармонизирана с тази на ЕС.

Слаби страни

- Ниско ниво на организираност на производителите – липса на организации на производителите и браншови съюзи.
- Неефективно производство. Нарушена връзка между наука, производство и пазар.
- Недостатъчно обучение и квалификация на заетите в градинарството.
- Липса на мотивация за работа в сектора.
- Проблеми с напояването.
- Престъпност – директна и индиректна.
- Недостатъчно използване на наличните насърчителни средства, предоставяни от различни програми.
- Висок ДДС за продуктите на градинарството.
- Неподдържане на българския генетичен фонд.

2.2. Специфични силни и слаби страни

- Тенденция към намаляване площите на основни овощни култури.
- Изтекъл срок на експлоатация на 80-90% от плододаващите насаждения.
- Остаряла маточна база – с изтекъл амортизационен срок.
- Проблеми с изкореняването на бракувани и невъзстановими насаждения.
- Висока ефективност на производство.
- Голямо търсене по света – продукти, носещи печалба.
- Предпоставки за производство на биологични продукти.
- Конкурентоспособна продукция – богатство на видове, високо съдържание на активни вещества.
- Развита наука в сектора.
- Чрез култивирането се оползотворяват непродуктивни и ерозирали почви.
- Законодателство в подготовка или прието.

Слаби страни

- Недостатъчно суровина за розопроизводството.
- Недостатъчно култивирано производство. Интензивното бране застрашава някои диворастящи видове.
- Недостатъчно използване на потенциала за реализация на цветя, декоративни, ароматни и медицински култури.

III. Мерки за отстраняване на слабите страни

3.1. Общи проблеми

3.1.1. Ниско ниво на организираност, липса на организации на

производителите и на браншови съюзи

Цел: Насърчаване на браншовите и междубраншовите съюзи и на организираното производство и реализация. Преодоляване на проблема с разпокъсаността на стопанствата и създаване на условия за производство на експортно пригодни партии.

Мерки:

1. Популяризиране и разясняване на възможностите на програма САПАРД, ДФЗ и други насърчителни програми за организациите на производителите.
2. Издаване на наръчници и помощни пособия за кандидатстване по тези програми.
3. Механизмите за субсидиите и компенсациите да се определят задължително с участието на съответния браншови съюз, като при тяхното разпределяне организациите на производителите да имат приоритет.
4. Популяризиране и разясняване на ползите от браншовите и междубраншовите сдружения.
5. Увеличаване на ефективността на производството и снижаване на себестойността чрез колективно ползване на обща техника от сдружения на производителите. Използване на насърчителните програми за закупуването ѝ.
6. Провеждане на кръгла маса по проблемите в нормативната база, свързани със създаване на организации на производителите.

Срок:

Отговорници:

3.1.2. Неефективно производство. Нарушена връзка между наука, производство и пазар

Цел: Създаване на условия за пазарно ориентирано производство. Редуциране на количеството вносни продукти. Разработване на нови експортни пазари.

Мерки:

1. Установяване на връзка с научния сектор:
  - Насърчаване на тристранната взаимовръзка между наука, производство и пазар чрез използване на консултантски услуги;
  - Насърчаване на създаването на пазарно ориентирани научни продукти;
  - Търсене на възможности за съживяване на сектора чрез инвестиции с

висока ефективност в нови технологии.

2. Изграждане на централно звено за насърчаване на маркетинга на плодове и зеленчуци.

3. Насърчаване на селския туризъм като най-добра и директна реклама на вкусовите качества на българските продукти.

4. Изготвяне на досиета на земеделски и хранителни продукти, със защита на географски означения и традиционно специфичен характер на производството, съгласно регламенти 2081 и 2082 от 1992 г. на Европейския съюз, и тяхното внасяне в специализираната структура на Министерството на земеделието и горите.

5. Изграждане на информационни системи, съдържащи информация за:

- световните тенденции на производство, преработка и търговия;
- логистичните изисквания към стоката;
- търсенето (вътрешен пазар, преработка, износ);
- налични насърчителни програми и за начина на кандидатстване по тях;
- налични и препоръчвани нови сортове, нови техники на производство;
- промени в законодателството.

6. Разпространяване на информацията чрез:

- създаване на страница в ИНТЕРНЕТ с цялостна агроинформация;
- изготвяне на информационни бюлетини;
- издаване на годишен справочник "Кой кой е в българското градинарство".

7. Интеграция на производството с вътрешния пазар на пресни продукти, преработвателната промишленост и износа.

8. Дефиниране на приоритетите на пазарите – национални и регионални.

9. Създаване на стационарни и мобилни лаборатории за контрол на съдържанието на торове, пестициди и вредни за човешкия организъм вещества.

10. Удължаване на периода на предлагане на българска продукция на вътрешния и външния пазар.

11. Създаване на механизми, водещи до уедряване на земята.

12. Насърчаване на производството на семена и размножителен материал, предназначени за биологично производство.

13. Ориентация към производство на продукти, подлежащи на бързо приготвяне и имащи кратък цикъл на узряване.

Срок:

Отговорници:

3.1.3. Недостатъчно обучение и квалификация на заетите в сектора

Цел: Постоянно и краткосрочно обучение на заетите в сектора.

Мерки:

1. Въвеждане на добрите земеделски практики.
2. Изграждане на моделни (пилотни) полета за обучение.
3. Популяризиране на промените в законодателството, свързано с производството и организацията в сектора.
4. Разясняване на методиките за изчисляване себестойността на продукцията с отчитане и на собствения труд.
5. Разработване на програми за финансово управление и маркетингово обучение на фермери.
6. Въвеждане на агресивен маркетинг и добри търговски практики. Обучаване на търговци.
7. Създаване на програми за обучение за логистичните изисквания към стоката.

Срок:

Отговорници:

3.1.4. Липса на мотивация за работа в сектора

Цел: Мотивиране на сезонните работници за осигуряване на работната ръка в градинарството.

Мерки:

1. Контрол на спазването на закона за общественото осигуряване. Осигурителните вноски за работниците да са задължителни както за едрите, така и за дребните фермери.
2. Право за сезонните работници да се регистрират като безработни и да получават помощи при повече от 6 месеца трудов стаж за годината.
3. Програми за постоянно и краткосрочно обучение и квалификация.
4. Програми за използване на ученически и студентски труд и на труда на безработните във върховия сезон.

Срок:

Отговорници:

1. Разработване на стратегия по напояване за градинарските култури с участието на МЗГ, Изпълнителната агенция по хидромелиорация, Института по хидромелиорация и хидротехника, "Напоителни системи", Националния съюз на градинарите в България и Асоциация "Български пипер". Стратегията да обхваща следните основни моменти:

- аргументирано предложение за коригиране на таксите за използване на подпочвени води и въвеждане на диференцирани цени за ползване на вода от собствен сондаж в поле с изградена напоителна инфраструктура;
- предложение за промяна на Закона за сдруженията за напояване с цел опростяване на процедурата за регистрация;
- мерки за насърчаване на водоползвателите за възстановяване и създаване на напоителни съоръжения;
- мерки за ефективно използване на водите.

Срок:

Отговорници:

3.1.6. Престъпност – директна и индиректна

Цел: Ограничаване на престъпността в сектора и защита на българския производител.

Мерки:

1. Ефективно прилагане на Закона за опазване на селскостопанското имущество.
2. Контрол на нелегалния внос и износ на градинарски продукти, както и контрол на вноса на посевен и посадъчен материал.
3. Контрол на спазването на закона за ДДС.
4. Защита на интелектуалната собственост на български сортове и регистрирани български продукти.
5. Приемане на закон за тържищата с цел контрол на продажбите на плодове и зеленчуци на нерегламентирани места.

Срок:

Отговорници:

3.1.7. Недостатъчно използване на наличните насърчителни средства, предоставяни от различни програми

Цел: Максимално и ефективно използване на средствата за насърчаване на производството и маркетинга.

Мерки:

1. Преглед на процедурите и изискванията на насърчителните програми и установяване на трудностите на производителите за кандидатстване с цел предлагане на мерки за опростяване на процедурите.
2. Създаване на условия за ефективно използване на насърчителните средства по различните програми.
3. Отпадане на облагането на субсидиите с ДДС.
4. Улесняване на достъпа до кредити за производителите.
5. Стимули за производители и търговци при осъществен износ.
6. Използване на ресурсите на кредитните кооперации за финансиране на производството.

Срок:

Отговорници:

3.1.8. Висок ДДС за продуктите на градинарството

Цел: Редуциране на ДДС за пресни плодове и зеленчуци в съответствие със световната практика.

Мерки:

1. Предложение до Министерство на финансите, Международния валутен фонд и профсъюзите за редуциране на ДДС за пресни плодове и зеленчуци в размер до 6%.

Срок:

Отговорници:

3.1.9. Неподдържане на българския генетичен фонд

Цел: Опазване на българския генетичен фонд.

Мерки:

1. Запазване на генетичния състав на българския посевен и посадъчен материал.
2. Изграждане на пилотни стопанства за производство на базов сертифициран материал и на интегрирана и биологична продукция.

Срок:

Отговорници:

3.2. Специфични проблеми

3.2.1.1. Тенденция към намаляване площите на овощните култури

Цел: Увеличаване площта на овощните градини. Редуциране на количеството вносни продукти. Задоволяване на нуждите на вътрешния пазар с пресни плодове и на преработвателната промишленост със суровина.

Мерки:

1. Определяне на приоритети по региони и разработване на регионални програми.
2. Определяне на приоритетни култури за:
  - вътрешния и външен пазар: ягодоплодни;
  - външния пазар: череша, вишна;
  - вътрешния пазар: ябълка, круша.

Срок:

Отговорници:

3.2.1.2. Изтекъл срок на експлоатация на 80-90% от плододаващите насаждения

Цел: Обновяване на овощните градини. Насърчаване на производството.

Мерки:

1. Инвентаризация на съществуващите овощни градини. Създаване на база

данни за състоянието, която да се актуализира и поддържа.

2. Насърчителни програми за създаване на нови овощни градини.

Срок:

Отговорници:

3.2.1.3. Остаряла маточна база с изтекъл амортизационен срок

Цел: Обновяване на маточната база.

Мерки:

1. Инвентаризация на маточната база. Текущо актуализиране на статистическата информация.

2. Използване на възможностите на насърчителни програми за създаване на нова маточна база.

Срок:

Отговорници:

3.2.1.4. Проблеми с изкореняването на бракувани и невъзстановими насаждения

Цел: Разрешаване на проблемите с бракуваните и невъзстановимите насаждения.

Мерки:

1. Засилване контрола по изпълнение на Закона за растителна защита, фитосанитарна инспекция.

2. Намиране на икономически механизъм за финансова мотивация на собствениците за изкореняването и унищожаването на бракуваните градини – кредитна линия към ДФ "Земеделие".

Срок:

Отговорници:

3.2.2. Цветя, декоративни, медицински и ароматни култури

3.2.2.1. Недостатъчно суровина за розопроизводството (Розовите насаждения са стари и амортизирани, а малкото нови не са влезли в плододаване)

Цел: Обновяване на розовите насаждения – осигуряване на суровина.

Мерки:

1. Стимулиране създаването на 2000 дка нови розови градини годишно с цел достигане на 30,000 дка насаждения.

Срок:

Отговорници:

3.2.2.2. Недостатъчно култивирано производство. Интензивното бране застрашава някои диворастящи видове

Цел: Насърчаване на култивираното производство. Опазване на застрашените диворастящи видове и възстановяване на популациите им.

Мерки:

1. Стимулиране култивирането на редки и застрашени от изчезване видове.

2. Увеличаване на относителния дял на култивирани медицински култури с цел ограничаване на използването на природните ресурси.

Срок:

Отговорници:

3.2.2.3. Недостатъчно използване на потенциала за реализация на цветя, декоративни, ароматни и медицински продукти

Цел: Създаване на възможности за реализация на цветя, декоративни, ароматни и медицински култури, съответна на потенциала.

Мерки:

1. Изграждане на пазари на едро за цветя, декоративни, ароматни и медицински култури.

Срок:

Отговорници:

Мерките в перспектива

До присъединяването на България към ЕС

- Насърчаване на продажбите и износа.

- Създаване на нови трайни насаждения.
- Редукция на ДДС за плодове и зеленчуци.
- Повече субсидии в градинарството.
- Решаване на проблемите с престъпността.

До 2012 г. – пет години след присъединяването

- Насърчаване на инвестициите в напояването.
- Концентрация на научния потенциал.
- Подобряване на пазарната инфраструктура.
- Подобряване на логистиката.
- Увеличаване на биологичното производство.

След 2012 г. – дългосрочен план

- Разработване на нова стратегия по градинарство.
- Подобряване на нивото на градинарството и достигане на европейското ниво.